

Секція: 7. *Международная экономика.*

АСТАНОВ ДЖАМШИР ДЖАМАЛОВИЧ

студент 4 курсу факультету міжнародної економіки

Одеський Національний Економічний Університет

м. Одеса, Україна

МОТИВАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, НАПРАВЛЕННЯ, ПРИНЦИПИ ТА ЇХ ВТІЛЕННЯ У ЗЕД УКРАЇНИ

Одним з основних суб'єктів ЗЕД є підприємство. Світова практика доводить, що близько 85% зовнішньоекономічних операцій здійснюють підприємства, фірми, організації, а 15% - міністерства, відомства, спілки підприємців. Підприємство - це самостійний суб'єкт господарської діяльності, який виробляє продукцію або надає послуги з метою задоволення потреб суспільства і отримання прибутку. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства ґрунтується на можливості отримання економічних вигод виходячи з переваг міжнародного поділу праці, міжнародних ділових відносин. Це пов'язано з тим, що виробництво певного товару, його збут або надання певного виду послуг в іншій країні має більше переваг, ніж така діяльність всередині країни. Таким чином, ЗЕД здійснюється в тій країні і з тими партнерами, які є вигідними. Для успішного розвитку ЗЕД існують різні чинники. Але в статті слід зупинитися на важливому питанні мотивації, що впливає на ефективність ЗЕД. Крім цього, зупинимось на принципах ведення ЗЕД, що, безумовно, важливо для зовнішньоекономічної діяльності України. [3.стр.15]

Отже, основні мотиви розвитку ЗЕД: розширення ринку збуту своєї продукції за національні межі з метою збільшення прибутку; закупівля необхідної сировини, комплектуючих виробів, нових технологій і обладнання; залучення інжинірингових та інших послуг для потреб

виробництва, з урахуванням їх унікальності, високої якості і низьких цін в порівнянні з внутрішнім ринком; залучення іноземних інвестицій з метою модернізації виробництва, зміцнення експортного потенціалу і конкурентних позицій на світових товарних ринках; участь у міжнародному поділі праці, спеціалізації і кооперуванні виробництва з метою успішного розвитку своєї економіки [2.стр11-12]

Зовнішньоекономічні операції можуть здійснюватися за такими основними напрямками: міжнародна торгівля (експортно-імпортні операції, включаючи реекспорт реімпорт, операції зустрічної торгівлі, торгові операції конкурентного типу); міжнародний трансфер технологій (укладання ліцензійних і франчайзингових угод, інжиніринг, реінжиніринг, консалтинг тощо); міжнародні інвестиції (створення спільних підприємств з іноземним капіталом, інвестиції в межах вільних економічних зон). Принципи ЗЕД можна згрупувати наступним чином: загальні, специфічні і національні. Загальні принципи зовнішньоекономічної діяльності - це невелика кількість загальновизнаних правил, що стали своєрідними загальновідомими істинами (аксіомами), яких дотримуються всі учасники міжнародних ділових операцій. Незважаючи на те,що в різних виданнях набір цих принципів може відрізнятися, однак у кінцевому підсумку вони зводяться до трьох головних: науковість, системність, взаємовигідність. Принцип науковості ЗЕД означає, що розвиток цієї діяльності здійснюється згідно об'єктивних економічних законів; принцип системності ЗЕД - що між окремими його складовими існують міцні взаємозв'язки, принцип взаємовигідності ЗЕД означає, що кожен партнер, який бере участь у міжнародних операціях, одержує свій прибуток. Специфічні принципи ЗЕД закріплені у відповідних міжнародних правових актах і є обов'язковими для виконання всіма державами, які підписали той чи інший акт.[4.стр.31]

Найбільш повний перелік принципів організації міжнародних економічних відносин узагальнює Хартія економічних прав і обов'язків держав - документ, прийнятий IV Спеціальної Сесії Генеральної Асамблеї ООН (1974), отже, зазначені принципи такі: суверенітет; територіальна цілісність і політична незалежність держав; суверенна рівність усіх держав; ненапад і невтручання у внутрішні справи; взаємна і справедлива вигода; мирне співіснування; рівноправність і самовизначення народів; мирне врегулювання конфліктних питань та суперечок; усунення несправедливості, що виникає в результаті застосування сили і позбавляє націю засобів для її нормального розвитку; сумлінне виконання міжнародних зобов'язань; повага прав людини та основних свобод; відсутність прагнення до гегемонії в сферах впливу; сприяння міжнародній соціальній справедливості; міжнародне співробітництво з метою розвитку;

Значна частина специфічних принципів діє на регіональному рівні. Для України особливий інтерес представляють принципи ЗЕД в Європейському Союзі які містяться в так званій Білій книзі (1985) і включають: контроль та оформлення документів на товари, що перетинають національні кордони; свободу пересування осіб для працевлаштування або постійне місце проживання в будь-якій країні; уніфікації технічних норм і стандартів; відкриття споживчих ринків; лібералізації фінансових послуг; поступове відкриття ринку інформаційних послуг; лібералізації транспортних послуг; створення сприятливих умов для промислового співробітництва з урахуванням законодавства про права на інтелектуальну і промислову власність; усунення фіскальних бар'єрів[1.стр.1-5]

Національні принципи ЗЕД закріплюються в законодавчих актах відповідних країн. Оскільки всі країни використовують в тій чи іншій мірі механізми державного регулювання ЗЕД, то існує і відповідна правова

основа таких дій. Про зовнішньоекономічну діяльність українських підприємств, то її принципи закріплені в ст. 2 Закону України \ "Про зовнішньоекономічну діяльність \ " [1] Причому ці принципи охоплюють і діяльність іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні. Суб'єкти господарської діяльності України та іноземні суб'єкти господарської діяльності у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності керуються відповідними вихідними положеннями:

- 1) Принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, що полягає: у виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність на території України, керуючись законами, що діють на території України; обов'язки України - неухильно виконувати всі договори і зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин
- 2) Принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва, що полягає: в праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки; в праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинними законами України; в обов'язку дотримуватися при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності порядку, встановленого законами України; у виключному праві власності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на всі одержані ними результати зовнішньоекономічної діяльності
- 3) Принцип юридичної рівності і недискримінації полягає: в рівності перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, у тому числі держави при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; у забороні будь-яких, крім передбачених цим Законом, дій держави, результатом яких є

обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також іноземних суб'єктів господарської кой діяльності за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками; неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених законом

4) Принцип верховенства закону полягає: в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності тільки законами України; у забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, які в будь-який спосіб створюють для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності умови, менш сприятливі, ніж ті, що визначаються законами України.

5) Принципом захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності який полягає в тому, що Україна як держава: забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території згідно з законами України; здійснює рівний захист всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за межами України згідно з нормами міжнародного права; здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права

б) Принципом еквівалентності обміну неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів

У наш час Україна послідовно розвиває зовнішні економічні зв'язки з країнами усіх континентів. Як незалежна держава, зберігши висококваліфіковані кадри, володіючи значними земельними та сировинними ресурсами, маючи сприятливий клімат, вигідне географічне

положення в Центральній Європі, межує з багатьма державами, має вихід до моря, Україна володіє досить потужним потенціалом для ефективної інтеграції в світову економіку, отже, успішного розвитку.[5.стр.25]

У 2013 р. зовнішньоекономічні операції Україна здійснювала з 212 країнами (проти 216 країн у 2012 р.) До країн СНД експортовано 34% усіх товарів, до країн ЄС - 23,8% (у 2012 г - відповідно 34,4) Найбільші експортні поставки здійснювалися в Російську Федерацію - 21,1%, Туреччину - 5 , Казахстан - 3,7, Білорусь - 3,3, Німеччину та Польщу - по 3,1% загального обсягу експорту У 2013 г зменшилися обсяги експорту до більшості головних торгових партнерів, крім Китаю та Індії . Обсяги експорту в 2014 р в порівнянні з 2013 г зменшилися на 62,5%, імпорту - на 55,0% Негативне сальдо склало 1,4 млрд дол. (2013 г - 13,3 млрд дол. 3300000000 дол.). Основу товарної структури зовнішньої торгівлі України, як і раніше становлять мінеральні продукти, недорогоцінні метали та вироби з них, механічні та електричні машини, продукція хімічної та пов'язаних їх з нею галузей промисловості, продукти рослинного походження. Основним позитивним впливом на динаміку українського експорту до країн ЄС, США, країн Африканського континенту, Азіатсько-Тихоокеанського регіону припинення квотування української металопродукції та продукції хімічної промисловості у зв'язку з вступом України до СО. Вплив фінансової та економічної кризи, виникнення якої в Україні стало очевидним, призвів до погіршення ряду фінансово-економічних показників у всіх галузях економіки Негативні зміни відбулися і в зовнішньоекономічній і діяльності країни У цьому зв'язку насамперед слід відзначити суттєве скорочення попиту на залізо і сталь, що призвело до зменшення обсягів експорту продукції чорної металургії (на 55,4%) і надходження валюти до української економіки. Також істотно знизився експорт продукції хімічної галузі та мінеральних продуктів (на

48,6 і 44,6% відповідно) Необхідно додати, що в основних країн - імпортерів української чорних металів в 2013 р, крім Туреччини , приєдналися Ліван і Китай - частка кожній з цих країн зросла до 6,0%. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності України дає підстави констатувати наступні ознаки розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні: наявність протягом останніх років негативного сальдо зовнішньоторговельного обороту; закріплення сировинної структури товарного експорту, яка не відповідає національним пріоритетам; посилення залежності загальної торговельної динаміки від коливань динаміки експорту недорогоцінних металів, враховуючи, що експорт металопродукції становить від 40 до 45% загального експорту товарів, до коливання цін на світовому ринку металів впливають на всю економіку країни.

Література

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».
2. В. П. Савчук, С. И. Прилипко Е. Г. Величко Анализ и разработка внешнеторговых проектов – К., 2013.
3. І. М. Бойчик, П. С. Харів, М. І. Хопчан Економіка підприємств – Львів, 2014.
4. Б. В. Губський Інвестиційні процеси в глобальному середовищі – К., 2014.
5. А. В. Омельченко Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні – К., 2013.
6. Теорії мікро-макроекономіки під редакцією Ю. В. Ніколенко, М. М. Діденко, К., 2014.

